

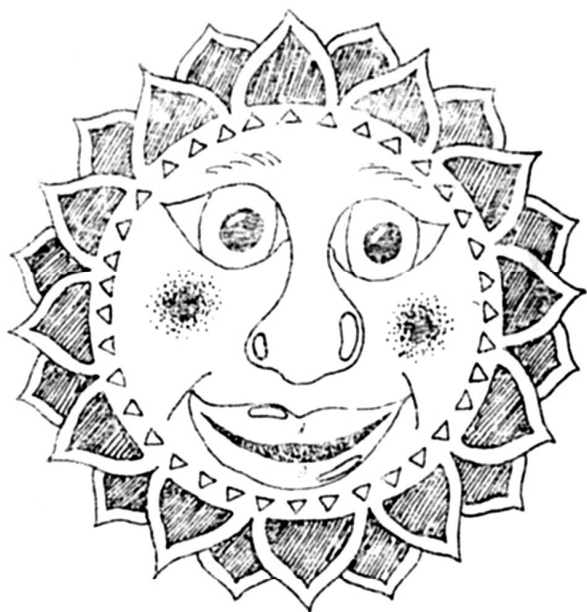
LA FEMOSA

MAIG-JUNY

ARTESA DE LLEIDA

1962

EL SOLSTICI D'ESTIU

PÒRTE

Encara que ho vulguéssim ignorar, segurament que no podríem. Res no s'escapa al poderós aparell de la propaganda desplegada amb motiu dels Campionats mundials de Futbol. Durant una colla de mesos n'hem sentit parlar arreu i bastament, i ara que els tenim al damunt hom no pot escapar-se o amagar-se enlloc sense que la propaganda de la T.V. o de la ràdio, premsa o cartells o monedes editades per aquest motiu, l'arremeti.

Comprenem que tenir tots uns campionats mundials de futbol a l'abast de la mà és una cosa que, potser, només pot passar una vegada a la vida. Comprenem com pot estar d'enhorabona l'afecionat a aquest esport ja que durant unes setmanes (sigui en un camp de futbol o davant del televisor) podrà gaudir i contemplar els millors jugadors del món vinguts a l'estat espanyol a defensar l'equip del seu país. El cas és, però, que tot i voler comprendre moltes coses, la nostra aptitud davant dels mundials de futbol és de crítica, i no per l'esport en si, sinó per tot allò que darrera d'una con

frontació d'aquest tipus s'hi amaga.

Quants milions de pessetes haurà costat a l'estat l'organització dels mundials? Amb aquestos milions quantes escoles s'haurien pogut construir? Quants llocs de treball s'haurien pogut crear?. El triomfalisme amb que l'estat espanyol ha volgut embolcallar els mundials, ens recorda massa temps passats en els que no ens calia preocupar de la marxa del país o de l'economia perquè de tot això, ja se'n preocupaven ells. Organitzar uns "mundials", només per agafar prestigi o vendre una altra imatge d'Espanya al món ens sembla unes raons molt pobres per esmerçar-hi tants de diners, tant d'esforç, perquè l'eufòria dels mundials d'enguany durarà fins tot just la cloenda, en la qual ja es començarà a parlar dels propers.

Tot aquest poderós aparell de propaganda de diners, d'esforços humans desplecats per a organitzar una confrontació esportiva (però no del tot esportiva) ens faria falta per a treballar en vistes d'aconseguir coses més positives i duraderes com poden ser la cultura, l'economia i tot en benefici, de la gent d'aquest país.

L'Estat espanyol, com tots els països poc o subdesenvolupats, està més preocupat a presentar una bona imatge de cara fora que a treballar de cara endins per a posar-se a l'altura dels de fora. Tot plegat és rentar-nos la cara amb aigua bruta.

LA FEMOSA

• • REVISTA DE INFORMACIÓ LOCAL • •
EDITA AGRUPACIÓ CULTURAL "LA FEMOSA"
C. DEL CASTELL N. 23 ARTESA LLEIDA
DIPOSIT LEGAL N. L-264-1981
SEGONA EPOCA N. 34 MAIG-JUNY 1982

INDEX

Portic	1
El porró i la seva decadència	4
La Llengua Catalana i el "FABRA"	7
NOTA (Festa de fi de curs)	11
Barbarismes	12
SÓC FILL D'UNA TERRA (poesia)	13
Les figuretes del pessebre	16
HUMOR (Núria Pompeia)	22
Les figuretes del pessebre	24
Humor	30
Hulls d'història	31
COMANDANT	36
Dissabtes culturals a "la Femosa"	39
Humor	41
Entreteniments	42

Els articles i opinions que apareixen a les planes de LA FEMOSA, reflecteixen únicament l'opinió de llurs signants.

EL PORRÓ i LA

SEVA DECADÈNCIA

Segurament que us haureu adonat que el porró, des de fa uns anys, ha caigut en un des---prestigi total, la qual cosa fa perillar el seu ús fins i tot dins de les famílies més conservadores i això no perquè el porró sigui un instrument que dificulti la bon assaboriment del vi (molt al contrari) el vi amb porró és paladeja molt millor); ni perquè no sigui pràctic el seu ús (és molt més incòmode posar una empo lla i gots per a tots els comensals), sinó perquè és una eina que era usada, i ho és encara , dins de les llars més humils.

Avui que el nivell econòmic de la nostra societat ha augmentat qui sap lo, tothom ten --deix a volar aparèntar que junt amb el nivell e--conòmic hem augmentat el refinament dels nos --tres costums i gustos, i com que per a aparen--tar-ho no hi ha res millor que fer el "senyor ", llavors hem de presundir de determinades formes de vestir , de menjar i fins i tot de comportar--nos. Tot això, és clar, té el seu cantó bó (i no seré jo qui ho discuteixi), però, també el seu costat dolent.

Tothom tenim tendència a mirar més enllà de les nostres possibilitats. Volem imitar i semblar-nos als que tota la vida han gaudit d'uns nivells culturals i econòmics que els ha fet distanciar - se d'una manera escandalosa del poble humil, al qual li era més fàcil comprar un porro per a tota la família que un got per cadascun dels seus components. Això sempre ha estat així, i de tota la vida quan algú podia desmarcar-se econòmicament dels nivells socialment humils perquè les coses (per les causes que fossin) li havien anat bé, a quest de seguida canviava de gustos, de manera de vestir i de la manera de beure vi (entre altres coses).

No hi cal donar més tombs; beure a b porró, avui, fa ser " molt pagès " i per això ningú no vol assemblejar-se a aquesta gent que és considerada per tothom la més inferior dins l'escala de va lors (o de categories) d'aquesta societat nostra. Beure amb porró fa poc fi, i això agrada ca da dia menys als individus que han fet algun " du ret " i que per això ja es poden permetre el luxe d'aparentar ser " gent fina " i la fina, naturalment, no beu amb porró.

A vegades em pregunto que si el porró ha -- gués estat un invent burgès, fins i tot a -- ristocràtic i que la gent humil no hi hagués po -- gut accedir perquè l'aprendre a beure amb porró costés un llarg aprenentatge (la qual cosa vol

dir) temps per a perdre, cosa que la gent humil no té, o que el porró hagués estat considerat, (dins d'aquesta poderosa èlite) com un instrument per a beure vi de la manera més refinada, segurament que avui seria l'eina típica i el seu ús s'estendria , posant-se de moda dins de la societat consumista.

En fi, no ha estat així. L'ús del porró va en retrocés. La gent encara dóna massa importància al "quedar bé" i per aquesta raó adopta tot el que li ve de més amunt.

Es possible, però, que ara que es reiviindica tantes coses, algú pensi en el porró i el torni a treure a taula quan tingui convidats "progres". Però més que treure el porró a taula, tots plegats ens hauríem de treure de sobre aquest complex que ens fa creure que tot el nostre és ridícul, insignificant o antiquat, ja que el ser pagès, paleta o mecànic ..., és una manera com qualsevol altra, (i tan digna com la que més) de ser persona, ciutadà d'aquest o de qualsevol altre país del món.

A. Costafreda

LA LLENGUA CATALANA I EL "FABRA"

Aquest any s'acompleix mig segle d'un fet que té una certa importància: la publicació del "Diccionari General de la Llengua Catalana", de Pompeu Fabra. Aquesta obra, que popularment anomenem "el Fabra", assenyala una fita en el procés de recuperació de la nostra identitat nacional.

No és una casualitat que fós publicat en 1932, gairebé en la mateixa data en que Catalunya veia reconeguda la seva personalitat amb l'aprova^ució del seu Estatut d'Autonomia. La història moderna del nostre poble, des del 1714 ençà és la d'una lluita constant per a recuperar una economia, una cultura, una llengua i unes institucions de govern. Han calgut més de dos segles per a guanyar-les però el poble català no ha abandonat mai la seva lluita.

Sovint, destaquem noms en la història com si les coses només fóssin degudes a ells. I això ni es cert ni és just. Hi ha qui anomena Fabra "salvador de la llengua catalana" i fa pensar que sense ell, ni català parlariem. A Fabra

no li haurien agradat aquestes afirmacions, home rigorós i senzill com era. Li hauria agradat més ben segur, allò que ha escrit un altre gran filòleg, Joan Coromines: "Les llengües no les fan ni els filòlegs ni els gramàtics, però il·lustres que siguin; les fan els qui les parlen en una ininterrompuda elaboració al llarg dels segles".

Les llengües, en definitiva, les creen els pobles. Els gramàtics i els filòlegs les ordenen i les estudien, però qui les crea és el poble. Fabra ho entenia bé, i per això escoltava la gent. És un dels pocs casos, cal dir-ho, d'un filòleg popular, que era reconegut i estimat per la gent del carrer. Per això Fabra entenia el Diccionari no pas com una limitació o un engavanyament que fés de la paraula viva una cosa morta, sinó com una eina de redreçament i de normalització de la llengua catalana. Fabra la coneixia prou bé, en la seva doble vessant de filòleg i de gramàtic. Sabia ser flexible sense ser encarcerat, i sabia que tot llenguatge és dinàmic, perquè és una obra constant de creació. Les llengües es renoven constantment: o es renoven o es moren. I Fabra sabia que a Catalunya aquest procés havia dividit la llengua escrita entre els seguidors "del català que ara es parla", de Pitarra, i els partidaris del català dels Jocs Florals. En aquesta lluita entre renovadors -sense massa criteri- i conservadors -sense gaire empenya- Fabra trobà, el

punt just.

Sabia que la llengua és, en el cas de Catalunya, un element essencial per a la seva recuperació nacional. Sabia que l'intel·lectual no pot ésser un home indiferent al sofriment del seu poble, ni que pot viure tancat en la seva torre de marfil. Per això sofrí persecució i exili. Ell posà al servei de Catalunya tota la seva ciència, i procurà no dispersar-la en treballs inútils. Es dedicà, primordialment, a la llengua. Per això escriví gramàtiques i feu diccionaris. El més útil, sens dubte, "el Fabra". Com diu l'autor, no és un inventari exhaustiu -això és la tasca de l'Institut d'Estudis Catalans- ni el substitutiu d'una gramàtica -això és la tasca de l'escola catalana. El "Fabra" té una missió més concreta: pretén ésser normatiu i procura el millorament de la llengua escrita i la seva difusió entre la massa parlant catalana. Així de senzill. En aquells moments de dubtes i de discussions estèrils -penseu en la "y", les "ch" i els apòstrofs d'aquell català d'abans de les normes -Fabra féu una obra que ha demostrat la seva utilitat durant mig segle. Sense el "Fabra", la llengua catalana hauria sofert una desorientació fatal durant els anys de la persecució del franquisme. El "Fabra" ens serví de guia, i de refugi, mancats de mestres i d'escoles. Sense ell, hauriem hagut de partir de zero. Ha estat una eina important.

I ara s'escau la commemoració del cinquantenari. Alerta amb les commemoracions, si només han de servir per a mirar enrera i per a fer elogis mancats de contingut. El nostre poble, avui, vol coses concretes, vol eficàcia. Està bé que a les Institucions recordin amb actes acadèmics i amb monuments els qui han precedit amb el seu exemple però ens calen fets. Publicarà, l'Institut d'Estudis Catalans el seu Diccionari de la Llengua, el Diccionari que fa tants d'anys que esperem?. Les escoles ensenyaran, amb tota normalitat, la nostra llengua a tots els nivells?. Els mitjans de comunicació faran servir un llenguatge viu i correcte, totes les hores?. Els llibres catalans tractaran tots els temes i seran a l'abast de tot hom?. Aquest és el camí de l'autèntica normalització, la que emprengué Fabra amb les Normes Ortogràfiques i amb la publicació del Diccionari General de la Llengua Catalana.

I als que es preguntin "Què podem fer per a commemorar aquest aniversari", la resposta no pot ser més senzilla. Parlar, llegir i escriure en català, correctament. Com la cosa més normal del món. I no tingeu por dels correctors, dels qui a vegades del "Fabra" n'han fet un mite. La primera obligació d'un escriptor és conèixer a fons la pròpia llengua. I després, podrà escriure-la com cregui millor. Si ho fem així, la tasca del corrector es limitarà als petits oblits que haurem

tingut i a les més elementals normes tipogràfiques i res més. No dubteu que l'enfortiment i la normalització de la llengua catalana seran la millor aportació a les commemoracions del cinquantenari del "Fabra".

Josep Maria Ainaud de Lasarte
Diputat al Parlament de Catalunya.

FESTA DE FI DE CURS

Aquest any les nostres escoles s'han obert per fer una festa que feia molt de temps que estava oblidada. La festa començà al de matí amb una demostració gimnàstica de tots els escolars, cosa que fou aplaudida pel públic assistent. També, a les aules hi havia una exposició dels treballs, que habien fet els escolars durant el curs passat, la qual va estar força admirada per pares, padrins, oncles i altra gent del nostre poble.

Per la tarda el "Grup Esplai" presentà el seu festival que consistí en la posada en escena per nens i nenes d'unes obretes que fa temps assajaven. Va haber-hi una obra de detectius, una desfilada de models, un conte infantil, la retransmissió de ràdio "Palangana" i un grupet de ball, tot això presentat per dos simpàtics presentadors infantils. El festival fou força bonic i cal felicitar als nois i noies del "Grup Esplai", per la seva feina i dir-los que no es cansin de fer jugar i divertir als nostres fills.

BARBARISMES

Es molt arisca	Es molt <u>esquerpa</u>
Ha ser seqüestrat	Va ser <u>segrestat</u>
El nen te sarrampió	El nen te <u>xarampió</u>
No para de sonar-se	No para de <u>mocar-se</u>
S'ha apoliilat el jersei	S'ha <u>arnat</u> el jersei
La marxa atrás	La marxa <u>enrera</u>
Els peatons	Els <u>vianants</u>
L'empresa ha quebrat	L'empresa <u>ha fet fallida</u>
El silo hi ha blat	A la <u>sitja</u> hi ha blat
Es inagotable	Es <u>inexhaurible</u>
Es un ditxo	Es una <u>dita</u>
S'ha despedit	S'ha <u>acomiadat</u>
Quin desbarajuste	Quin <u>desgavell</u>
Els catxarros de la cuina	Els <u>atuells</u> de la cuina
T'espero a la bocacalle	T'espero al <u>cap del carrer</u>
Juguen al baloncesto	Juguen a <u>basquet</u>
El dit menyique	El dit <u>menuell</u>
Es manas	Es <u>manxol</u>

Llibre consultat "Parleu bé el català"

POESIA

SÓC FILL D'UNA TERRA

Sóc fill d'una terra eixuta
de cel clar i net,
d'horitzons allargassats,
fins a tocar el sostre del cel.

Sóc fill del vent serè
que bat una terra altament apassionada,
i alhora noble de debò,
sovint arrauxada
i, dissortada.

Sóc fill de terra ilergeta,
de romans i àrabs posseïda,
Bressol i gresol si més no,
del català comte en Jaume I Ion, d'Urgell,
dit el Dissotat, fill de Balaguer.

Sóc fill del pla
del Pla d'Urgell,
allà on la paraula, resta tal,
pel capdamunt de tot,
de les mesquines capelletes i conxorxes tantes,
de personalismes egoistes,
estèrils i contumaços,
que malden i ajornen l'ansia popular

del redreçament nacional,
del poble senzill, sentiment i alhora esperança,

Sóc fill d'una terra
sense gaires títols i escuts nobiliaris,
a les façanes de les cases,
Feta i pastada de l'esforçat treball de l'home,
de l'home urgellenc,
que no sap de romanços
ni de conspiracions de palau,
ni d'intrigues de partits,
que viu i espera de la pròpia fatiga,
de trenc d'alba, fins a la posta del sol,
hora a hora, dia a dia.

Sóc fill del fred intens, de la boira espessa
del sol roent, ardorós, i humida
que escalfa i dóna vida a la terra fecunda,
a la terra assolellada de l'Urgell,
Ahir, trista, pobra i esparracada,
avui, rica, plena i exuberant de vida...

Sóc fill del solc dur,
d'una terra pregona,
que l'aladre trenca amb dificultat,
entre renec i renec.

Que hom estima i adora
com cap d'altra al món,
car d'ella he mamat, viscut:

la catalanitat,
la fidelitat als orígens
als avantpassats, que de llurs avantpassats,
ens han traspassat, el secular llegat,
de catalans i urgellencs àlhora,

Per compartir-ho entre els homes i dones,
de cor esbatanat,
d'anim franc i lleial,
d'esperit lliure, de conrear la llibertat,
sense exclusions, sense harmonitzacions,
en fi, sense lloapes, sense castradors i reiteratius
centralismes.

Sóc fill de l'Urgell,
que vull autodeterminat,
en el si dels Països Catalans,
que me'n proclamo tothora fidel i cofoi,
per sempre més amatent servidor.

Pere Barrufet - Couñago

14- III- 1982

LES FIGURETES

DEL PESSEBRE

Per encàrrec de la nostra mare, l'Erasme Caballé havia construït la capsa i l'havia polida amb capes i capes de vernís. L'Erasme, d'una escrupulosa consciència d'artesà, no plajava en la feina ni el material ni l'esforç. Els meus germans i jo ens havíem entretingut mirant com s'afanyava amb la monyeca sobre la fusta, amunt i avall, amunt i avall, sense parar, i ens esgarriava, com si ens vingués de nou, la mutilació de l'índex de la mà dreta, que un estri li havia arranat quan era aprenent.

-Em penso que a la fi l'he acabada, -va constatar l'Erasme, satisfet. I subratllava amb esbufecs de fatiga de conspicu barba la seva probabilitat de menestral.

La superfície de la tapa era com un mirall. L'Àvia i la Ignasieta acudien, cridades, per nosaltres. Brilla que enamora - va aprobar la vella minyona. -I m'hi veig tan bé, que m'hi podria pentinar.

El cautelós Erasme atenuava l'afalac

El cautelós Erasme atenuava l'afalac amb ganyotes i uns quants grunyits de falsa modèstia. Sempre en desacord amb la Ignasieta, l'àvia movia negativament el cap. -Peca de lluent -va judicar, en un to categòric. -I si en Grabièl la pren per un bobò i la llepa? No és una criatura curta de gambals -va rebatre amb indignació la Ignasieta. -I en tot cas, jo ho impediria. -Ignasieta, no em comencis a faltar, que avui no em toca de passar-t'ho -advertia. Al.ludia a pactes de treva que reglamentaven l'eterna guerra entre elles dues. -Vostè em faria prevaricar, senyora Calamanda -s'emmurriava l'Erasme. -No hi entén, ve-li aquí. .

Ens disposàvem a ser espectadors d'una batalla entre aquelles llengües tan esmolades però l'àvia desistia d'encetar-la. Evitava d'envestir a la prussiana els dos perillosos fronts i, d'altra banda, determinava amb un notable encert que li resultaria profitós d'haver-nos donat un oportú bon exemple, quan la nostra mare fos informada del seu comportament.

-Quin geni, Erasme! Jo tan sols m'allera va a opinar. Però la meva morà ho farà de decidir -va cloure l'àvia, mentre s'allunyava al passadís amb la Ignasieta. Després d'aquella engruna de topada, l'Erasme va estar de futris tot el matí, i vàrem haver de temptejar entre-maliadures i jocs sense el seu ajut.

Quan la nostra mare va examinar la capsa concedia a contracor la raó a la sogra. Era un acte meritori, i la nostra mare somreia amb els seus llavis més prims, en indicar a l'Erasme, que apagués la lluentor. Mortificada i malal - tissa, la nostra mare portava el pòndol de la casa i governava tothom amb guant de seda i tremp de ferro. Per acontentar i honorar fins a l'abnegació més heroica la seva fidelitat de ca per la senyora, l'Erasme hauria tolerat que el tallessin a bocins.

La capsa enllestida, la nostra mare ens va revelar que serviria per desar-hi les figu - retes del pessebre: aviram i porcs a campejar, conills de bosc, una munió de bens i de pastors alguns terrassans, el pescador, la filadora, els reis i l'àngel, els animals i la famíliade la cova. Les persones anavem guarnides a l'an - tiga manera hebraica, o gairebé, perquè la nos - tra mare rebutjava per a elles la pintoresca roba que els pagesos d'Alfaranja potser havien dut en un nebulós pretèrit.

-Les jueves són més boniques -s'equivo - cava la nostra mare. -I vesteixen amb més pro - pietat.

L'argument era de pes, i nosaltres que ens hi havíem avingut, intentàvem per a cada u - na de les figueretes una història, un tarannà, i un nom. Les distingíem amb precisió i mai no

ens oblidàvem de com les havíem batejades. Mentre durava la temporada del pessebre, de la Puríssima a la Candelera, les bellugàvem sense un descans i les traslladàvem d'un lloc a l'altre, a través de llargues distàncies. Els involuntaris trescadors verificaven la condícia i la criança d'aquell prodigi d'infant, i procuraven de distreure els pares, obligats a quedar-se quiets a la cova. Assabentaven l'espòs perquè després del part la marededéueta no estava gens d'humor que un be s'havia estimbat, que la pota d'un camell s'havia romput, que els reis havien avançat uns quants passos. El patriarca, d'una retirança a l'Erasme i del mateix ofici, els escoltava amb atenció, mentre la vara li floria. Un peix informe sempre penjava de la canya del pescador. La immòbil filadora enrotllava l'aturada floca. Marejada de la miraculosa cursa, amb deller de la posta, l'estrella davallava a frec de l'estable, i els reis galopaven per atrapar-la.

-El meu és el negre -hi guanyava en espavilar-se a triar el primer, en Segimon, que era el germà de més empenta. -El meu, el blanc -accedia, agafat per sorpresa, en Cebrià, el més gran i el més badoc de nosaltres. -El meu el ros -em conformava jo, que en adverses circumstàncies representava a repèl el meu paper de pasta d'agnus.

Trontollàvem l'arquitectura del pessebre, sorgida de la inventiva de la nostra mare i de la traçada col.laboració de l'Erasme Caballé. La Ignasieta ens explicava que sovint era amargada per les queixes de les malmeses figuretes, mentre esperaven amb aquella paciència el remei de la goma.

-Per a elles, com el bàlsam del papa Innocent -assegurava la Ignasieta.

A l'altra nit, un ratolí sortia del cau i es passejava per la sorra dels camins, per l'olor humida de la molsa, sota l'ombra dels arbres de galzeran i bruc, i tombava els pastors, que marxaven cap a la cova o en tornaven. El ratolí era llaminer de farina, i l'endemà calia nevar un altre cop el pessebre.

-Hauré d'armar la ratera -se'n dolia la Ignasieta, que simpatitzava franciscanament amb el múrid. -Amb un pensament de cansalada rància a la trampa -esperançava l'àvia.

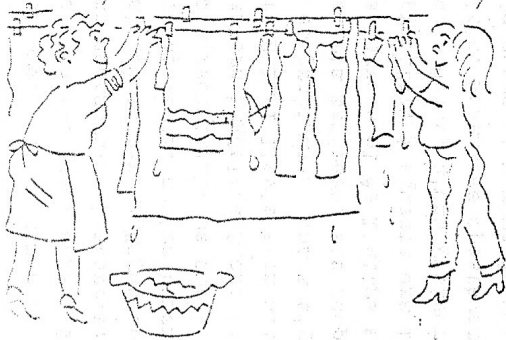
Però cap parany no enxarpava el golafre. Mentrestant, nosaltres maltractàvem sense pietat les figuretes. Escollíem cada any les propiciatòries víctimes-sense culpa, que suportaven, uns turments esborronadors. Eren llançades des dels cims de les montanyes de suro, per provar la duresa dels cossos, o submergits dintre l'aigua de l'estany, que era aigua de debò, fins

que el fang s'estovava, o cremades, després de sumariíssims processos de bruixeria, a fogueres d'encenalls amb serradures. Com a desgreuge organitzàvem per a elles entrenaments vistosos, amb gori-gori i parades militars, a càrrec de rengles i rengles de soldats de plom. La destrossa augmentava d'un any a l'altre, i la nostra mare se n'alarmava.

-A cada fira són més cares, i el papà no roba els diners -ens allixonava amb una tàctica dolcesa la nostra mare.

Per un instant ens avergonyia acaronent-nos amb la suau equitat del blasme, davant el qual la Ignasieta expressava i reprimia alhora amb l'esguard, amb alambinada reticència.. Totes les figuretes havien de sofrir, però, fractures de closques i de testes, de braços i de cames, socarrimades o banys excessius. Els impropèris -un terme del vocabulari de la Ignasieta -afectaven el llaurador amo de rella dos bous junyits i s'acarnissaven en els reis, les peces més fràgils de la col·lecció. En recordàvem dinasties i dinasties i alabàvem les excel·lències dels desapareguts. I cada any la nostra mare i l'Erasme muntaven la baluerna del pessebre, que era un prenunci d'estiu en ple desembre a ciutat, al pis, amb els plàtans del carrer, sense fulles, ran dels nostres balcons.

AMB EL NIVELL CULTURAL DE CATALUNYA,
LES DONES, DE SEMPRE, TEM ESTAT MILLOR
AQUI... VOLS DIR?

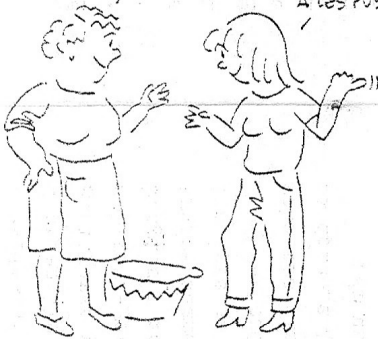

MOLTES HAN ESTUDIAT,
TREBALLAT, S'HAN
PROFESSIONALITZAT
ABANS QUE... ...ABANS
DE FER D'EPONES, MARES
I MESTRESSES DE CASA, DESPREU
COM ARREU...

EL DRET CATALÀ HA
AFAVORIT L'INDEPENDÈNCIA
ECONÒMICA DE LES...

... DONES RIGUES! A
NOMÉS HA PROTEGIT
A LES PUBILLES!

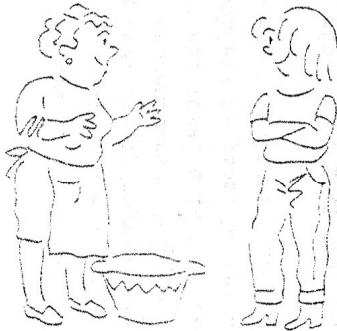
DURANT LA REPÚBLICA VAM
TENIR LA PRIMERA LLEI DE
L'AVORTAMENT A EUROPA...

... DESPREU VAM PERDRE
BOUS I ESQUEULES...

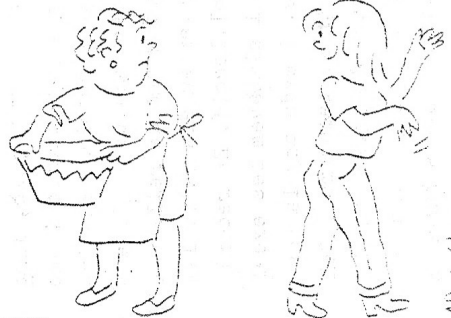
ALESHORES NO TENIEM DIPUTADES
AL NOSTRE PARLAMENT... EN CANVI
ARA...

... ESTEM A
NIVELL EUROPEU!

VOLS DIR?

PER A LES DONES SEMPRE
ÉS INFERIOR... ARREU!

La molssa, el bruc i el galzeran ens mantenien la il·lusió de l'estiu, que l'engany de gelabror de la farina no aconseguia d'esborrar.

-Fixa't en la capsa, Magdalena. És una preciositat -va ponderar, mentre berenàvem, l'àvia, interessada a reconciliar-se amb l'Erasme.

La senyora Magdalena Blasi hi condescendia circumspecta. Ella i l'àvia eren amigues des de la infància i es prodigaven, com a signe d'una immemorial i retorta tendresa, els respectius noms de pila. L'una gastava el de l'altra amb una simètrica reciprocitat, i aquesta era l'única despesa de les dues dames, d'una gasiveria que xocava fins a Lavínia. Nosaltres apostàvem xavalla, de coure valuós sobre el nombre de "Calamandes" i "Magdalenes" que rodolarien de les boques de les provetes companyes en el transcurs de cada conversa, i la Ignasieta ens ventava uns benèvol clatellots.

-Sou de la pell del dimoni -aplaudia la Ignasieta, temptada per aquella rifa. I s'embarcava a competir-hi, amb l'Erasme Caballé. Cent quaranra-sis "Calamandes" -resumia la vella minyona. -Cent cinquanta-dues "Magdalenes" -triomfava el factòtum. -T'has convingut amb la senyora. Hi ha cèntims pel mig, i m'esquileu -es malfiava la Ignasieta. I s'embrancaven en una gran discussió. La Ignasieta retreia a l'Erasme martingales i patotes.

-Van a partir, n'estic certa com de la mort -ge megava la Ignasieta, imposadíssima de les conxorxes de l'àvia. -Acuses de bandarrades la senyora Calamanda? Ella no és com tu, - replicava l'Erasme. -I és possible que et revengis avui - animàvem nosaltres a la Ignasieta. -Avui no, que hi ha el senyoret Nicolau i les cosinetes Ginebreds, que m'atribolen i em descompte -ve rebutjar la vella minyona. L'Erasme havia d'assen- tir a aquelles complexes veritats.

-El senyoret Nicolau, enterc i sec com un peixopalo, et torba amb la fesomia i la fatxada però no t'interromp l'aguait de l'aritmètica ni enreda cap troca, perquè mai no piula: les co- ses com siguin -va matisar l'Erasme.

Les cosinetes Amèlia i Elpidia Ginebreda, xiuxiuejaven i llagotejaven des de feia estona, al saló de l'àvia. L'una era baixa i grassa amb panxells de gerricó. L'altra, gànguil i nyau-nyau. Totes dues exhibien unes endreçadíssimes cabelleres blanques, de marqueses de la guillo- tina. El senyoret Nicolau, l'oncle Matsuhito el germà de la nostra mare, després de viatjar gal- vanejant pel Japó i per Canillo, no havia alçat tampoc des del seu retorr, quinze anys enrera, ni un bri de palla de terra. Cerimoniós i pul- cre, en una permanent muda de canari, consentia a invitar-se quotidianament a la ben proveïda

taula del papà i s'hi engreixava amb una magnàni ma displicència, sord a ser motejat de moro per la Ignasieta.

-Es allò dels parents de la dona i de l'es curadents -citava, als seus nassos, la vella min yona. Però l'oncle ni es posticava, tan impassible com un samurai en el ritu del hara-kiri.

-Senyora, no endrapi massa, que després hi haurà tamborinada i la ballarem -afegia la vella minyona, ara dirigint les bateries contra l'àvia

-Que dolenta que ets, Ignasieta. Tu et proposes de nuar-me l'aliment -es va defensar l'àvia, una mica d'esma. -Com es presenta el temps, Nicolau? -preguntava, per desviar l'atac, a l'oncle Mutsu-Hito.

-Molt de taro, tia Calamanda -s'embarbussava l'oncle, des de l'estómac al vel del paladar, a seny de pastís. No l'unia cap vincle de sang a l'àvia, però la coneixia des de l'estratègia de la pollera i la manipulava amb una hàbil digitació, com a l'orgue de la catedral, com si l'entronitzés de custòdia a la cadira del rei Martí.

-Quina gisca! -va confirmar l'Amèlia Ginebreda. -Ens rebotia a les cantonades, cuidàvem a caure. Especial i física, l'Elpídia va sotjar el vespre, enllà dels vidres d'un balcó. Hi havia neguit de vent i fressa de branques despullades.

-Els arbres volen entrar -mormolava amb misteri -Que ets beneita! Espantaràs la canalla -es dis-

gustava la senyora Magdalena Blasi, tothora d'un consistent criteri, amb els peus ben afermats al sòl. Però nosaltres no ens esparveràvem pas i entrellucàvem el fosc sentit profund de les paraules de l'Elpidia.

-Mamà, mamà, en Gabriel! -va avisar de sobte l'Hortènsia, en aquella època una entenimentada nena de vuit anys. La Ignasieta corria a grans gambades cap al bressol. -Ai, el meu bufó! -l'amanyagava i tranquil·litava la vella minyona. -La Ignasieta et renterà i et canviarà els bolquers -prometia.

-I si el posàvem, ja net, al pessebre, en lloc del Nen Jesús, que se'ns ha escapat?. -va ximplejar en Segimon, accentuant el seu prestigi de bestiota. -No hi cabria, poca-solta -va riure l'àvia. En Segimon era el seu predilecte. -Però, calla, no entristeixis més la mamà -l'amonestava. Les altres senyores compadien, els ulls al cel, la nostra mare, endogalada sense torna de plaer com era de dogmàtic supòsit, per l'empantanat sacrament del matrimoni.

-Pobra Leocrícia! -l'enaltien totes, amb escarafalls. Deien "Leocrícia" no en rosabacava sinó amb la més fina pronúncia de l'idioma oficial de Konilòsia. La malenconia somrient de la mare reproduïa el sucre francès de les estampes de santa Tereseta de Lisieux, mentre la vella minyona maldava i s'empastifava ensabonant i empolvo-

rant en Gabriel i empolainant-lo amb faldars de diumenge.

-Aquests homes! -s'exclamava l'àvia. Ella i la nostra mare, educadíssimes, es detestaven. L'Àvia, a l'estil de la Presentació de Sinera. La mamà, al més elaborat del Sacré-Coeur de Lavínia. Però en aquest punt l'àvia anteposava a qualsevol altra consideració la solidaritat del sexe, tan oprimat, i les inajornables reivindicacions de la feminitat, tan escandalosament sotmesa i esclavitzada per un breu lapse d'uns dos o tres milers de mil·lenaris -segons el exactes càlculs dels savis més a la moda - des que ens vàrem despenjar plegats dels cimels, en racó africà.

-Aquests homes! -repetien a cor la senyora Magdalena Blasi i les abstèmies i assedega -des fadrines Ginebredes. L'oncle Mutsu-Hito optava amb un fabulós talent per empassar-se en silenci més pastís.

La nostra mare declarava amb resignació, que aquest era el seu més estricte i ineludible deure. Pressentia, però, que no viuria gaire. Aleshores, què fora dels orfres? Ho manifestava amb un gest elegant, tot just assenyalant-nos, mentre una disciplinada llàgrima, com de glicerina, li lliscava a poc a poc galta esquerra avall.

Gràcies a Déu, la nostra mare es va morir a vuitanta-set anys. N'era cinc més jove que el papà i va sobreviure trenta-vuit al metòdic martir. Però nosaltres, encara no a les envistes de l'adolescència, no ens importaven aquelles subtileses, i en fingíem una condigna ignorància, i ens avorriem, i ens vàrem esquitllar al recambró del pessebre, a empitjorar la trencadissa de les figures, sota la còmplice vigilància de l'Erasme Caballé.

Salvador Espriu

ALGUNS PENSAMENTS SOBRE "LA NORMA"

La Norma ha dit als passotes, que han de dir "Que passa oncle" en lloc de "Que passa tío".

La Norma ha aconseguit les primeres victòries per a la normalització de la llengua, que els castellano-parlants, pronuncien correctament la H, i que escriguin els números en català.

La Norma discrepa de la I.O.A.P.A., en que en lloc de llei s'hauria de dir "Norma", així el nom definitiu fora "N.O.A.P.A."

A pesar de tantes coses, la Norma continua essent normal.

F. D.

La gent de
casa de la Vila
ens preu per canallots,
ara que la carretera
es fina, els camions són
pleus de clots.

deu ser allò
que diuen "el
sabater és el
més mal calçat."

Carretera
nacional
número

FULLS D'HISTÒRIA

ARTESA AL 1799

Aquest mes continua l'inventari de cases - patis i corrals d'Artesa, que són els que en certa manera configuren l'estructura del poble; inventari tanmateix que va quedar tallat el mes anterior.

Fº Gallart

Una casa i corral que confronte a sol hixen ab la carretera devall la vila a ponent ab lo carrer corrible o plaça, a mig dia ab la casa de Felip Bosch i a tramontana ab la casa de Josep Falguera.

Fº Oro i Guiu, de la plaça

Una casa i corral, confronte a sol hixen, ab la carretera detràs los corrals, a ponent ab lo carrer corrible, a mig dia ab lo pati del comú, i a tramontana ab Jaume Oró.

Jaume Oró

Una casa ab son corral, confronte a sol hixen ab la carretera devalls los corrals, a ponent ab lo carrer corrible, a mig dia ab Fº Oró, i ab lo pati de Andreu Falguera a tramontana.

Ramon Bosch i Torrent

Una casa i corral, que confronte a sol hi -
xen ab lo carrer corrible, a ponent ab terres del
comú, a mig dia ab la casa de F^o Serní, i a tra -
montana ab lo corral de Josep Oró.

F^o Serní

Una casa que confronte a sol hixen ab lo ca -
rrer corrible, a ponent ab lo carrer corrible, a
mig dia ab la casa de Ramon Bosch, sastre, i a la
tramontana ab Ramon Bosch.

Andreu Falguera

Una casa sita, confronte a sol hixen a la
plasa, a mig dia en casa de la Vileta, a ponent en
lo carrer de la Vileta i a tramontana en la casa,
de Josep Oró.

Altra casa sita devant de casa ab son cor -
ral confronte a sol hixen en lo carrer de la Vile -
ta, a mig dia en Felip Bosch, a ponent en lo camí
ample i a tramontana en Josep Oró.

Un pati que confronte a sol hixen en lo ca -
mí del molí de l'oli, a mig dia en la casa de Jau -
me Oró, a ponent en carrer corrible i a tramonta -
na ab terres del comú.

Josep Oró

Una casa sita a la Vileta, que confronte a
sol hixen ab la casa de Andreu Falguera, a ponent
ab lo carrer de la Vileta i a tramontana en casa
de Josep Bellmunt.

Altra casa ab son corral, confronte a sol hixen en lo carrer de la Vileta, a mig dia, en Andreu Faiguera, a ponen en lo cami ample i a tramontana en Jaume Bellmunt.

Un corral que afronte a sol hixen ab lo cap de la plaça, a ponen i mig dia ab lo corral de Ramon Bosch i Torrent, i a tramontana ab la casa i corral de March Bonet.

Un pati al Castell, confronte a orient ab lo camí de la preta, a mig dia ab Jaume Batlle, i a ponent ab lo carrer del Castell.

Josep Bellmunt

Un corral, confronte a sol hixen ab la carretera detrás los corrals, a ponent ab un pati de la Vileta, a mig dia ab lo corral de Felip Bosch, i a tramontana ab F^o Oro.

Una casa, confronte a sol hixen ab la plaça, a ponent ab lo carrer corrible, a migdia ab la casa de Josep Oro, i a tramontana ab la casa de Ramon Bosch, sastre

Ramon Bosch, sastre

Una casa sita al carrer de la Vileta confronte a sol hixen en Josep Bellmunt, a ponent ab lo carrer corrible, a mig dia ab Josep Bellmunt, i a tramontana ab F^o Serni.

Jaume Miralles

Una casa ab son corral i botiga, confronte a sol hixen ab lo carrer corrible, a ponent, ab terres del comú, a mig dia ab Pere Bellmunt, i a tramontana ab Ramon Bosch.

Pere Bellmunt

Una casa ab son corral, confronte a sol hixen ab lo carrer corrible, a ponent ab terres del comú, a mig dia ab Jaume Bellmunt, i a tramontana ab Jaume Miralles.

Jaume Bellmunt (Més tard Mariara Bellmunt i Biosca, després Josep Biosca d'Albatarrech)

Una casa i corral, confronte a sol hixen ab lo carrer corrible, a ponent ab lo camí, a migdia ab Josep Oro, i a tramontana ab la casa de Pere Bellmunt.

Viuda Mo (Dit casa Pelegri)

Una casa i corral, confronte a sol hixen ab lo carrer corrible, a ponent ab la carretera, a mig dia ab la casa de Ventura Argilaga, i a tramontana ab la casa de Felip Bosch.

¿Josep Falguera? (Casa que no porta nom i que segurament pertany a Josep Falguera.

Una casa ab son corral, confronte a sol hixen ab la carretera de detrás los corrals, a ponent ab la plaça o carrer corrible, a mig dia ab la casa de F^o Gallart, i a tramontana ab la casa de Felip Bosch, dit casa lo Gaspà.

Ramon Porqueres

Una casa i corral, afronte a sol hixen, ab lo carrer corrible, a ponent ab lo freginal de Josep Porqueres, a mig dia ab la casa de Jaume Pin-yol, i a tramontana ab la casa de Pere Joan Porqueres.

Jaume Pinyol

Una casa que afronte a sol hixen ab lo carrer corrible, a ponent i mig dia ab lo corral de Josep Porqueres, i a tramontana ab la casa de Ramon Porqueres.

Jaume Porqueres

Una casa al carrer d'Alfés, que confronte ab lo carrer corrible a sol hixen, a mig dia ab Miquel Batlle i Faixa, a ponent ab Joan Olomí, i a tramontana ab Pau Gine i ab lo carrer Nou.

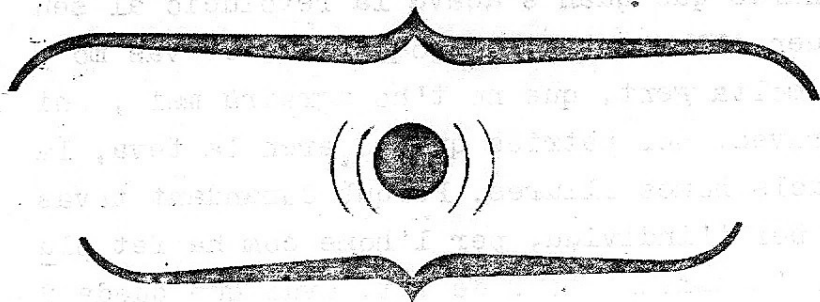
Mariano Berengué

Una casa situada al Sitjà, confronte a sol hixen ab lo camí d'Alfés, a ponent i tramontana ab terres de Josep Porqueres i a mig dia a la casa de Joan Mirot.

Joan Mirot

Una casa sita al Sitjà, confronte a sol hixen ab camí d'Alfés, a ponent i mig dia ab terres de Josep Porqueres i a tramontana ab la casa de Mariano Berengué.

J. Gallart

COMANDANT

Avui lluitant, contra el puer, el poll roig l'aranya i tot tipus d'imperialistes dels arbres fruiters, per una d'aquelles coses de la mert, he pensat amb tu Comandant, a 15 anys de la teva mort Tu que et vas morir quan molts de nosaltres obrim els ulls a la vida en aquells llunyans i de vegades, tan a prop anys 60, anys de vida plena els anys de trencar motllos, anys on tot era possible i una rebel·lia sana, ens sortia de molt endins i es projectava més enllà, fins a unir-nos a l'amic al company i ens deia que era possible una vida neta i bonica, si érem capaços de rentar la por - queria que ens embolicar.

Tu, Comandant que eres un revolucionari ortodoxe, però no et feien pesa la burocràcia de la URSS ni la religiositat oriental de Mao, ni els revolucionaris que quan s'acava la revolució al seu país diuen s'ha acavat el bròquil. Tu et vas morir per molta gent, que no t'ho agrairà mai, ni ho esperaves, per pàtries que no eren la teva, la Pàtria dels homes lliures. Perquè Comandant tu vas lluitar per l'individu, per l'home com ha fet plural, per la humanitat. I de tot, avui que queda ?

avui només se't coneix pels pòsters, per les camisetes amb el teu nom o per un " bona nit i ta pa't ".

Però això Comandat, és un punt i a part, no un parèntesi i encara que gent disfressada d'uniforme, s'enlairi en la fosca cap als terrats i ens esguardi tot i esmolant llargs ganibets i escampi damunt nostre la seva ombra traïdora l'ombra de la por, que ens acorrerà, que ens confon, que ens emmetzina i ens prepara, perquè mans expertes ens furguin el cervell, ens el buiduin i programin al seu aire. Malgrat això hi haurà supervivents, gent que com volies lluitaran tota la vida i es faran indispensables, gent que amb la bondat a la cara donaran una pinzellada més a la teva obra inacabada.

Perquè, mentres la injustícia regna des del seu tron encimbellat, no hi ha lloc a la distinció, ni al repos, se l'ha de combatre amb la raó i la veritat, empaitar-la per sorpresa i replegar-se després com a la guerrilla.

Però et vàs morir de sobte, ara fa quinze anys a mans enemigues entrenades especialment, en el país de l'estranya bandera, i no varen deixar al teu cos ni un lloc per al repos; on una ma anònima et deixés un claveïll, perquè ara que disposes de tot el temps del món sabessis de l'olor de les flors i del gest solidari de l'entrega.

Avui que he pensat, tan rarament en tu, et voldria dir moltes coses, un llarg rosari de paraules sense fi, cridalles en veu alta perquè se les emportés el vent, però s'ha emprat tant el teu nom, estàs tan comercialitzar, que tot el que escric m'adono que sona com buit, a tòpic, a carrossa, a esnob, com aquella frase feta que tothom empra, per a no dir res.

Tot el que avui escric, són doncs, mots de recordà inacabats, fets amb la senzillesa d'un pa gès que preocupat pel puor, l'aranya i el poll roig, ha pensat rarament amb tu, Comandant, a 15 anys de la teva mort.

FELIP DOMENECH i COSTAFRE DA

DISSABTES CULTURALS

A LA FEMOSA

Amb la idea de fer a un cop per setmana i independentment que es fes un divendres o un dissabte, es van iniciar al Local Social de "La Femosa", unes xerrades-col.loqui amb la intenció que aquestes fossin prou informals com per a que tothom hi pogués participar. Per a fer entrar més fina la casa, en el transcurs de la xerrada, es feien unes cremades de rom, d'aquesta manera hi havia un apropament entre la persona (o persones) convidada i els tertulians. Aquestes xerrades, durant les setmanes que s'organitzaren, van resultar d'allò més interessant i es va aconseguir el que es pretenia : fer que aquestes xerrades-col.loquis fossin del tot informals, (acollidores i substancioces).

Per raons de temps (per un costat aquests col.loquis van iniciar-se molt tard i per l'altre, els actes de la Setmana Cultural tallaren el ritme d'una tertulia per setmana) només s'han portat a cap 6 d'aquests :

- El Primer es va fer el dia 20 de Març i la tertulia girà entorn de Joan Ané que ens parlà de la Universitat Catalana d'Estiu.

- El Segon el dia 27 de Març en què vingueren uns representants de RADIO PONENT, emissora de Miralcamp, el col.loqui s'enetà amb el tema " La ràdiocatalana i en català " a les nostres comarques.

- El Tercer es feu el dia 2 d'Abril, el tema era " història de la poesia catalana ", i el poeta Francesc Pané l'encarregat d'explicar, amb poques paraules les diferents èpoques per les que ha passat la nostra poesia des de Ramon Llull fins als nostres dies. De cada època s'havia triat un poeta representantiu del qual l'Eulalia Solà en feia un breu comentari seguit del recital del poema per en Josep-Ramon Bonet i l'Enric Domènech acompanyats per la guitarra de J. Drudis i Eva Drudis.

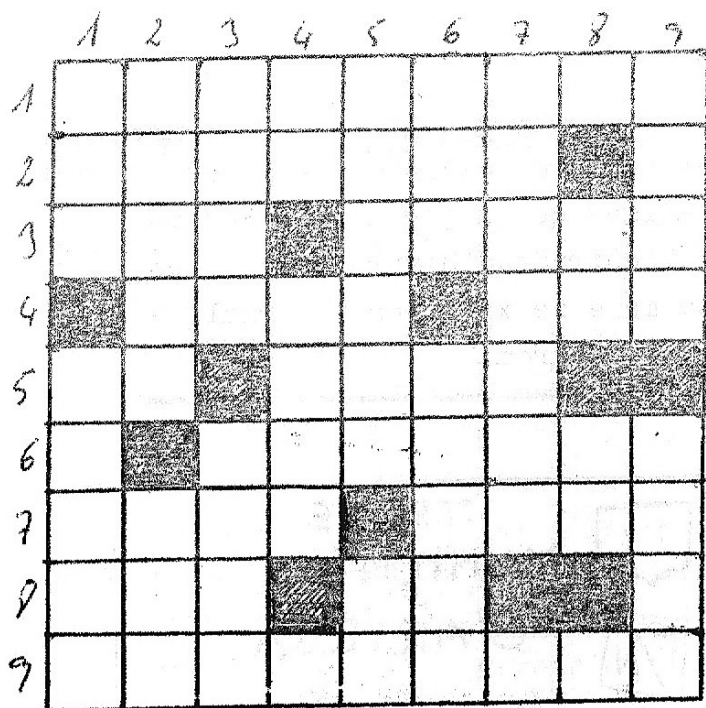
- El Quart es celebrà el dia 17 d'Abril en el que com a convidat hi havia en Lluís Climent (del departament de Cultura de la Generalitat a Lleida) i el col.loqui girà entorn del tema: " la normalització lingüística ".

- El Cinquè, dia, trenta d'Abril, vingueren a "La Femosa" alguns components del grup de caramelles " La Molt Honorable " i la tertúlia girà entorn del tema " coples i la cançó popular ".

- La Sisena que es feu el dia 8 de Maig, la Mercè Rivadulla parlà del problema del poble Palestí enfrontat, per a la seva supervivència, a l'estat d'Israel.

Tot plegat han estat unes tertúlies cultu --
rals força interessants, les quals han aconseguit
de demostrar que la idea que mogueu a " La Femosa"
a organitzar-les a l'entrada d'hivern temps en
què s'escau aquesta mena de xerrades informals a
l'escalf de la cremada de rom.

ÉOLS

ÉOLS

HORITZONTALS.

1.- Art de parlar i escriure correctament una llengua. 2.- Que està situat al costat d'una cosa. Consonant. 3.- Planta herbàcia, les fulles de la qual es mengen en amanida. Massa de neu glassada que es desprèn i es precipita muntanya avall. 4.- Al revés, tros d'alguna cosa. Al revés, prefix que de - nota prioritat. 5.- Consonants. Al revés, de color intermediari entre el negre i el blanc. 6.- U. Nom de dona. 7.- Al revés, que es compartit entre més d'un. Cereal. 8.- Moneda que val vint-i-cinc cèn-tims. Grau d'elevació d'un so. Consonant. 9.- Que causa privació en femení.

VERTICALS.

- 1.- Fruit de l'alzina. Al revés, causar pruija. 2.- Que te lloc a gran velocitat. Massa d'aigua salada
- 3.- Part superior d'un edifici, també relatiu a la tica. Màquina de moldre. 4.- Pronom personal feble Al revés, uneixo, ajunto. Cinc. 5.- Arabesc. Femení de l'adjectiu possessiu TON. 6.- Aital. Eina de fuster que serveix per allisar o aplanar la fusta.
- 7.- Contrari a la llei. Vocal. 8.- Cent. Al revés, déu egipci del sol. Femení de EN. Cinc. 9.- Al revés, insecte que viu sobre diferents animals, especialment del gos. Al revés, pal a l'extrem del qual va fixat el ferro de la llança.

Solució

1. Legal. I. 8.- C. Ar. Na. V. 9.- aqnp. atsa.
- Me. osac. V. 5.- Arabic. Ta. 6.- Tal. Ribot. 7.- I
- 1.- Gla. riuip. 2.- Rápid. Mar. 3.- Atic. Moll. 4-

VERTICALS

- Blat. 8.- Ral. To. S. 9.- Privativa.
- Icob. Erp. 5.- Rd. Sarg. 6.- I. Maciana. 7.- Umoc.
- 1.- Gramática. 2.- Lateral. 3.- Apl. Allan. 4.-

HORIZONTALS

Sopa de lletres

F	C	A	N	O	R	R	A	B	
V	A	S	O	H	G	S	I	N	L
A	I	C	N	O	R	V	E	G	A
L	D	E	R	T	X	I	F	U	G
B	N	A	J	A	I	S	A	I	U
A	A	C	M	E	M	S	T	A	T
N	L	N	O	A	N	A	S	C	R
I	S	A	J	M	L	H	N	F	O
A	I	R	L	I	A	T	G	I	P
I	H	F	A	M	C	S	A	T	D

SOPA DE LLETRES

Si busqueu dintre del quadre hi trobareu els noms de deu països europeus.

SOLUCIÓ

Andorra, Portugal, Albània, Islàndia, França, Noruega, Suïssa, Itàlia, Malta, Dinamarca.

